УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина

И	**1**	**0**	**9**

(код и наименование) СИД „Българската литературна модерност – исторически контекст, естетическо многообразие, художествени проявления“

Специалност: Български език и литература и История

Преподаватели: гл.ас. д-р Биляна Борисова

Учебна заетост	**Форма**	**Хорариум**
Аудиторна заетост	Лекции	**30**
	Семинарни упражнения	0
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		**30**
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	10
	Научно есе	30
	Курсов учебен проект	
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	30
Обща извънаудиторна заетост		**60**
ОБЩА ЗАЕТОСТ		**90**
Кредити аудиторна заетост		**1**
Кредити извънаудиторна заетост		**2**
ОБЩО ЕКСТ		3

№	**Формиране на оценката по дисциплината[1]**	**% от оценката**
1.	Представяне на научно есе	20%
2.	Посещения на културни обекти	10%
3.	Изпит	70%
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

[1] В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

11.		
12.		

Анотация на учебната дисциплина:

СИД „***Българската литературна модерност – исторически контекст, естетическо многообразие, художествени проявления***" е предназначен за студенти от специалността „Български език и литература и История", редовно обучение, бакалавърска степен.

Негова **основна цел** е да доразвие знанието на студентите за българската литературна модерност, като:

- констектуализира явлението исторически и естетически;
- разшири знанието за неговите естетико-философски основания;
- представи определящите идейно-тематични ядра на отделните модернистични естетики и техните най-съществени художествени прояви;
- акцентира върху характерни особености на съответните поетики;
- подчертае приноса на отделни автори за налагането и развитието на водещите модернистични естетически линии в българската литература.

Предварителни изисквания:

Студентите да са с осъзнат интерес в областта на естетиката, философията и историята на модернистичното изкуство, желание да разширяват знанията си за литературния модернизъм, както и наклонност да работят конкретно с различни по характер модернистични текстове.

Очаквани резултати:
Систематизирани познания за българската литературна модерност като историческа и естетическа епоха; разбиране на характера и националните особености на съставляващите я естетически направления; сигурна историческа, философска и естетическа ориентираност; основни познания върху различните модернистични поетики; познаване и разбиране на основни автори и творби на българския литературен модернизъм.

Учебно съдържание

Тема №	Наименование на темата	Хорариум
1	Българската литературна модерност – дефиниране на явлението. Исторически предпоставки на възникване. Периодизация. Културна и естетическа функция. Съставляващи естетики.	2
2.	Значението идеите на т.нар. „философия на живота“ за възникването и влиянието им върху еволюцията на модернистичното мислене.	2
3.	Поетическият отглас на Шопенхауеровата идея за „света като воля и представа“ и на Ницшевата за „твореца“ в творчеството на поетите от кръга „Мисъл“. Специфики на първата модернистична програма за развитие на българската литература от края на 19 в. (П. П. Славейков и д-р Кръстев).	2
4.	Характеристики на индивидуалистичния Аз. Ницшевата философска метафорика и нейните поетически усвоявания (П.П. Славейков, П. Тодоров, П. Яворов и др.).	2

5.	„Великото страдание“ и „Великата самота“, „Свръхчовека“ и „Силната личност“ – привилигерованата хипостаза на човешкото съществуване	2
6.	От индивидуализъм към символизъм. Предефиниране на миметичния принцип на изкуството. Ново разбиране за „реалност“ и създаване на солипсистичния символистичен свят. Констуиране на символистичния Аз. Онтологични и психологически измерения на неговия свят.	2
7.	Изобретяване на нова поетика. Символистичният символ като личен знак. Развитие на българския символистичен език (от Яворов и Траянов до Ясенов и Лилиев).	2
8.	Тематична специфика на българския символизъм. Символистични интерпретации на града и жената.	2
9.	Смъртта – „свръхсмисъл вековечна“: диалогът Михайловски – Яворов и неговият контрапункт – философският „Élan vital“ на А. Бергсон в поетическата интерпретация на Ем. Попдимитров.	2
10.	Саморазрушаването на символизма (Траянов, Лилиев). Съдбата му в годините след Първата световна война. Ролята на Иван Радославов и значението на сп. „Хиперион“	2
11.	Динамика и многопосочност на българския следвоенен модернизъм. Причини за радикализиране на естетическите търсения. Бунтът като историческа, идеологическа и естетичека категория. Новият „Аз“ в следвоенното модернистично изкуство.	2
12.	Идеологическата и естетическа радикалност на българския експресионизъм. Оварваряване и екстатика; последният и първият човек; „примитивът“ (Гео Милев, Н. Фурнаджиев, С. Скитник)	2
13.	Естетическа провокация и скандал в следвоенното българско авангардно модернистично изкуство („ямболските авангардисти“). Мисловните и визуални провокации на диаболизма, футуризма, конструктивизма. Късно влияние на немския и австро-унгарския сецесион и засилване на декоративистичните тенденции в българската междувоенна проза (Чавдар Мутафов). Дехуманизация на човешкото	2
14.	Философският логоцентризъм на Витгенщайн и „новата предметност“. Завръщането към реалността. Атанас Далчев	2

15.	Зараждане на български исторически авангард – изкуството, което иска да бъде живот	2

Избрана библиография

Валери Стефанов, Биляна Борисова. Модерност. С., УИ, 2022.

В. Стефанов, А. Димитрова, Е. Налбантова, Б. Борисова, А. Бурова. Книжовност и литература в България IX-XXI в. С., УИ, 2024.

Милена Кирова. Българска литература от Освобождението до Първата световна война, С., т.1, 2016; т. 2, 2018, т. 3, 2020.

Критическа христоматия по история на българската литература (1878-1914). Съст. Биляна Борисова, Кристина Йорданова. С., 2019.

Атлас на българската литература 1878 – 1914. Съст. Симеон Янев, Биляна Борисова, Стоян Петков. Пл., 2003.

Периодика и литература. Т.1 (1877 – 1892). С., 1985, Т.2 (1893 – 1901). С., 1993. Т.3 (1902 – 1910). С., 1994. Т.4 (1911 – 1917). С., 1995. Т. 5 (1918-1920).

История на българската литература, С., БАН, 1976, т. 3.

Иван Радославов. Българска литература 1880-1930.

Историческа поетика. Драмата. ВТ, Издателство Абагар, 1995.

Речник по нова българска литература, С., 1994.

Колоквиум "Иван Вазов. Проблеми на българската литература", С., 1987.

Българската литература и народното творчество, С., 1977

Поетика и литературна история. С., 1990.

Защо сме такива? В търсене на българската културна идентичност. С., 1994.

Литературата – новият поглед. С., 1999.

Българският канон?! Кризата на литературното наследство. С., 1998.

Българската литература. - фигури на четенето. С., 1999.

Изследвания

Аретов, Николай. Национална митология и национална литература. С., 2006.

Борисова, Б. Създаден, за да изрече. С., УИ, 2019.

Борисова, Б. Светове и прочити. ВТ, Фабер, 2017.

Георгиев, Н. Сто и двадесет литературни години. С., 1992

Гиргинова, Мариета. Лабиринтът на драмата. Трансформации на аз-а. С., 2002.

Данова, С. Кралят физиономист. С., Парадигма, 2016.

д-р Кр. Кръстев. Съчинения. Т. 1, С., 1996; Т. 2., С. 2002.

Жечев, Т. Въведение в новата българска литература. С., 1989.

Игов, Св. История на българската литература 1878-1944. С., 1991.
Йорданова, Кр. Въображаемата жена. Граници на представите за жената в литературата и в културния живот между двете световни войни. С., УИ, 2012.
Кирова, М. Българската поема. С., 1987.
Кирова, М. Сънят на Медуза. С., 1995.
Кирова, М. Изпитания на символите. С., 1996.
Кирова, М. Проблематичният реализъм. С., 2003
Козлуджов, З. Литературният сказ и проявите му в българската проза. Пл., 1998.
Коларов, Р. Елин Пелин, С., 1995.
Кортенска, Мирослава. Културната мисия на кръга „Мисъл". С., 2008.
Неделчев, М. Социални стилове, критически сюжети. С., 1989.
Панова, И. Вазов, Елин Пелин, Йовков – майстори на разказа. С., 1967.
Пелева, И. Идеологът на нацията. Думи за Вазов. Пл., 1994.
Пелева, И. Четени текстове. Пл., 1994.
Пелева, И. Места от конспекта. С., 1999.
Пелева, И. Идеологът на нацията. Думи за Вазов, 1994.
Пенчев, Б. Българският модернизъм: Моделирането на АЗ-а. С., УИ, 2003.
Радев, Симеон. Погледи върху литературата и изкуството и лични спомени. С. 1996.
Сивриев, С. Чудесното раждане. Работи по литературна история. 1995.
Сивриев, С. Митос и техне. Опит върху българската литература от миналия век. С., 1999.
Стефанов, В. Участта Вавилон. С. ,2000.
Стефанов, В. Имената на времето, С. , 1989.
Стефанов, В. Творбата – безкраен диалог. С., 1992.
Стефанов, В. Българска литература XX век. С.,2007.
Стефанов, В. Българска словесна култура. С., 2010.
Стойчева, П. Автобиографията, мемоарите и други жанрове. С., УИ, 2018.
Стойчева, П. Нацията – копнежи и употреби. С., УИ.
Тиханов, Г. Жанровото съзнание на кръга "Мисъл". С., 1998.
Тотев, П. Българският блян по епопея, Пл., 1995.
Хранова, А. Литературният човек и неговите български езици. Пл., 1995.
Хранова, А. Езикът и неговите речи., С., 2000.
Цанева, М. Иван Вазов в Пловдив. С., 1996.
Цанева, М. Автори, творби и проблеми, С., 1990.
Цанева, М. Патриархът. С., 2000.
Чернокожев, Н., Н. Аретов. Българска литература XVIII-XIX век: Един опит за история. С., 2006.

Чернокожев, Н. България: стереотипи и екзотика: техники на сглобяване на български образ в немскоезичната книжнина от XIX век. С., УИ, 2012.
Чернокожев, Н. Видяна България. Визуални образи на страната/земята и хората в немскоезичната книжнина до 1879. С., УИ, 2016.
Чолаков, Здр. Съдбата на идеите в литературата. С., 2000.
Янев, С. Елин Пелин. С., 1994.
Янев, С. Пародийното в литературата. С., 1989.

БИБЛИОГРАФИЯ БЪЛГАРСКИ СИМВОЛИЗЪМ

Розалия Ликова. Проблеми на българския символизъм, С. 1985.
Розалия Ликова. Портрети на български символисти. С. 1987.
Симеон хаджикосев. Българският символизъм, С., БП, 1979
Симеон Хаджикосев. Българският символизъм и европейският модернизъм. С., Наука и изкуство, 1974.
Добрин Добрев. Символите в творчеството на българските символисти. С, 2000.
Добрин Добрев. Справочник на символите в българския символизъм. Шумен: Глаукс, 1996.
Йордан Ефтимов. Божествената математика: Тревожната хетероклитност на българския символизъм.София, 2012.
Стоян Илиев. Естетическите програми на френските и руските символисти. С, БАН, 1979.
Стоян Илиев. Пътищата на българските символисти. С., 1981.
Блуждаеща естетика, съст. Стоян Илиев, С., 1992.
Слово и символ, съст. Стоян Илиев, С. 1979.
Димитър Аврамов. Естетика на модерното изкуство, С. 2008.

БИБЛИОГРАФИЯ МОДЕРНА БЪЛГАРСКА ДРАМАТУРГИЯ

Иванова-Гиргинова, Мариета. Лабиринтът на драмата. Трансформации на Аз-а в българската драматургия през XX век. С., 2002.
Тошева, Кристина. История на българския театър (в 3 тома). Т. 3 1904-1918. С., 1999.
Български театър. Документални материали. Том 2: 1900-1917. Съст. Светлана Байчинска. БАН, 2008.
Попилиев, Ромео. Театралната критика на две критични десетилетия (20-те и 30-те години на XX век). БАН, 2003.
Гьорова, Севелина. Ловци на мигове. Основателите. С., 2003.

Цанков, Вили. Съчинения в пет тома Т.1: Какъв е Хамлет? Обърканият чорап. Сребърната паяжина. С., 2008.

ПОЛЕЗНИ ВРЪЗКИ:

Литературната историзация. Историите на българската литература от 80-те и 90-те години на 19 век и „липсващата“ литература. Биляна Борисова, Кристина Йорданова – https://unipress.bg/literaturnata-istorizatsiya (електронна книга ISBN 978-954-07-5615-8), 2022.

Новата земя. Места и маршрути в българската белетристика от 90-те години на 19 век. Виртуална карта/уеб приложение – http://dipzone.net/wp-content/uploads/2020/26-11-20/index.html

И ТЪЙ ПЛЕНЯВА МЕ С НЕУДЪРЖИМА СИЛА. Цариград в живота и творчеството на Константин Величков. Сборник, състав. Б. Борисова, Кр. Йорданова. Ел. публикация на адрес https://unipress.bg/%D0%B5-%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8/i-tay-plenyava-me-s-neudarzhima-sila-tsarigrad-v-zhivota-i-tvorchestvoto-na-konstantin-velichkov, също и на https://digital.libsu.uni-sofia.bg/en/v/64574.

Антология на българския поетически модернизъм в литературната периодика (1892-1919). Съст. Биляна Борисова, Кристина Йорданова - http://digilib.nalis.bg/xmlui/handle/nls/32218

Вазов/1920 – във и извън юбилея. Съст. Николай Чернокожев, Биляна Борисова - https://www.slav.uni-sofia.bg/programa/sbornik/Vazov_1920_sbornik.pdf

Български литературен модернизъм - http://bgmodernism.com/
Речник на българската литература след Освобождението - http://dictionarylit-bg.eu/
Дигитална библиотека „Българска литературна критика“ - https://bglitcritics.org/
Периодика и литература - http://ilit.bas.bg/bg/node/917

Учебната програма е приета на заседание на ФС на ФСлФ с протокол номер 6 / 9.06.2026 г.